

SOSYAL MEDYA KULLANIMI VE AİLE İLETİŞİMİ: ÇANAKKALE'DE LİSE ÖĞRENCİLERİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

Ümit Demir*

ÖZET

Günümüzde hızla artmaya devam eden sosyal medya kullanımının kişilerarası yüzyüze iletişime etkisi tartışma konusu olmaktadır. Sosyal medyanın etkilemiş olduğu iletişimlerin başında aile iletişimi gelmektedir. Bu çalışmada, lise öğrencilerinin sosyal medyayı kullanım düzeylerine göre aile içi iletişimlerinin farklılaşma durumu araştırılmıştır. Amaçlı örnekleme yöntemlerinden tipik durum örnekleme ile belirlenen araştırmanın çalışma kümesini, 2013-2014 Eğitim-Öğretim yılında Çanakkale ilinde eğitimlerine üç ortaöğretim kurumunda değişik sınıf seviyelerinde devam etmekte olan 714 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırma kapsamında araştırmacı tarafından geliştirilen "Sosyal Medya ve Aile İçi İletişim" ölçeği uygulanmıştır. Ölçeğin iç tutarlılık için yapılan analizde ölçeğin tümü için Cronbach alfa güvenilirlik katsayısı 0.84 olarak hesaplanmıştır. Toplam 18 madde bulunan ölçek, 4 faktörden oluşmakta ve faktörler toplam varyansın %52.9'unu açıklamaktadır. Verilerin çözümlenmesinde SPSS istatistik programı ve betimsel istatistik çözümleme yöntemlerinden yararlanılmıştır. Araştırma sonucunda, sosyal medya kullanım süresine ve kullanım sıklığına göre aile içi iletişim puanları arasında anlamlı farklılık görüldüğü saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Medya, İletişim

USING SOCIAL MEDIA AND FAMILY COMMUNICATION: A STUDY ON THE HIGH SCHOOL STUDENTS IN ÇANAKKALE

ABSTRACT

Nowadays, the effect of rapidly increasing social media using on face to face interpersonal communication. At the beginning of communication influenced by social media comes family communication. In this study, it was investigated whether family communication of high school students differ in terms of their social media usage level.. Typical situation sampling method of purposive sampling method type was used to determine research sample. The sample of research consists of 714 students of three high schools in different grades in 2013-2014 academic education year. "Social Media and Family Communication" scale that has been developed by researcher was used. In the analyses that were made for the internal consistency, Cronbach's alfa value was estimated as 0.84. SPSS statistical software was used to analyze the data and descriptive statistics analysis methods were utilized. The scale that has 18 items totally consists of 4 factors and the factors explain 52.9% of the total variance. As a result of this study, it was confirmed that there is a significant difference between the students'family communication scores according to duration and frequency of social media using level.

Keywords: Social media, communication

* Dr., Çanakkale İl Milli Eğitim Müdürlüğü

GİRİŞ

İnternet, sağladığı pek çok olanak nedeniyle insan yaşamını kolaylaştırmakta, çeşitlendirmekte ve geliştirmektedir. Bunlardan en temel olanlardan biri de kolay ve hızlı iletişimidir. Günümüzde geleneksel iletişim araçlarının yerini alan sosyal medya ile insanlar birbirleri kolayca iletişim kurabilmekte ve iletişim grupları üzerinden paylaşımlarda bulunabilmektedir. İnternette yer alan iletişim araçlarının en temeli sosyal medyadır.

Sosyal medya kavramının genel kabul görmüş bir tanımı bulunmamaktadır. Bazı çalışmalarda Web 2.0 ile sosyal medya birbirleri yerine kullanılmaktadır (Dikme 2013: 6). Bazı çalışmalarda (İşlek 2012; Yayla 2010) ise bu iki kavramın farklılığına vurgu yapılmıştır. Çünkü, sosyal medya genel anlamda Web 2.0 teknolojileri üzerine kurulan, daha derin sosyal etkileşime, topluluk oluşumuna ve işbirliği projelerini başarmaya imkan sağlayan web siteleri olarak tanımlamak mümkündür. Ayrıca, web 2.0, teknolojik boyutu vurgulanarak tanımlanırken, sosyal medya, sosyal boyutu ve kullanımı ön plana çıkarılarak tanımlanmaktadır (Akar 2010: 17). Sosyal medya; teknoloji ve sosyal girişimcilik kelimelerini resimler, videolar ve ses dosyaları ile birleştirir. Sosyal medya araçlarının tanımı ve kapsamı kişiden kişiye değişmekle beraber bilgisayar ya da mobil telefon gibi araçların desteklediği ana unsurları bloglar, mikrobloglar, online chat, RSS beslemeleri, sosyal ağlar, sosyal imleme siteleri, forumlar, podcastler, video paylaşım siteleri, sanal dünyalar gibi çeşitli formlarda karşımıza çıkmaktadır (Hatipoğlu 2009: 72; Koç ve Karabatak 2011). Sosyal medya araçları toplumsal iletişimimize farklı bakış açıları ve yöntemler kazandırmıştır.

Yeni medya olan sosyal medya üzerine araştırmalar yapan Manuel Castells, enformasyon ve bilgi teknolojilerinin toplumsal hayatı değiştirdiğini savunmaktadır. Ona göre; gerçek anlamda kitlesel bir iletişim gerçekleştirebilmek için internet ve kablosuz teknolojilere ihtiyaç duyulmaktadır. Castells, internetin yüz yüze iletişime farklı boyutlar kazandırdığını belirterek ağ toplumunun haberleşme teknolojilerinden fazlasıyla faydalandığını ifade etmektedir (2012: 229). Castells'in de belirttiği gibi internet yaş sınırlamasını ortadan kaldırmaktadır. Her yaştan, her kesimden, her ülkeden farklı niteliklere sahip katılımcılar oluşan bu sanal cemaatin bir üyesi olabilmektedir. Başta sosyal medyanın etkisiyle birlikte internet toplumsal bir katılım ortamı oluşturmuş, baskın ve tekdüze özellikler taşıyan geleneksel medyanın etkisini kırarak alternatif demokrasi ortamları meydana getirmiştir (Dahlgren 2009: 153). Sayısallaşan dünyanın etkisiyle birlikte bireylerin psikolojik, sosyolojik, ekonomik yapıları değişikliğe uğramaya başlamış, internet her ortamda başvuru alan önemli bir kaynak durumuna gelmiştir. Bu ilgi çekici ortam gün ve gün hayatımızda daha fazla yer almaya başlamıştır. Sosyal medya günümüzde en önemli iletişim araçlarından birisi olarak internetin en gözde uygulamaları arasında yer almaktadır.

İnternetin kullanılma sıklığı artarken, bu sıklık içinde de sosyal medyaya girilme oranı yükselmektedir. Yakın bir gelecekte neredeyse internet kullanımının çok önemli bir kısmının sosyal medya tarafından sağlanacağı düşünülmektedir (Tektaş 2014). Sosyal medya uygulamaları artık sadece iletişimi sağlamamakta, oyun, bilgi edinme, arama yapma gibi birçok konuyu da kullanarak, bireylerin hemen her ihtiyacını sağlama niyeti içindedir. Böylece aradığı hemen her şeyi sosyal medyada bulan kişilerin başka bir araca ihtiyaçları olmayacaktır. Sosyal medya kullanım oranlarındaki artışlar bu yorumu doğrular biçimde artmaktadır.

Türkiye, sosyal ağlarda vakit geçirme bakımından dünyada beşinci sırada yer alarak Avrupa ortalamasının bile üstünde bulunmaktadır (%95.7). Sosyal medyada en çok Facebook ve Twitter sitelerinin kullanıldığı ve üniversite öğrencileri arasında yaygınlığı söz konusudur. Facebook’un üye sayısı yaklaşık 717 milyon, Türkiye ise yaklaşık 30 milyon üye sayısı ile dünyada 5. sırada yer alıyor. Twitter’ın Türkiye’deki kullanıcı sayısı 5 milyona yaklaşırken, LinkedIn kullanan Türklerin sayısı 630.000’i buluyor. Avrupa’nın en çok online video (Youtube, Vimeo, Dailymotion) izleyen 2. ülkesi olan Türkiye’de diğer sosyal ağların kullanımı da hızla artmaktadır (Tektaş 2014). Kullanım oranları küçük yaş grubu çocuklarımız ve gençlerimizde de oldukça yüksek düzeydedir.

Ulaştırma Bakanlığı İnternet Kurulu tarafından, Ortadoğu Teknik Üniversitesi (ODTÜ) ile Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı’nın destekleriyle gerçekleştirilen ve 9-16 yaş grubu “Çocukların Sosyal Paylaşım Sitelerini Kullanım Alışkanlıkları”nın ortaya çıkartılması amaçlanan Şubat 2011 tarihli raporuna göre çocukların yaklaşık %70’i günde en az bir kere interneti kullanırken, %66’sı ise günde en az bir kere sosyal ağları kullanmakta ve burada ortalama 72 dakika zaman harcamaktadırlar. Bu oran çocukların internette harcadıkları zamanlarının büyük çoğunluğunu sosyal ağlarda geçirdiklerini gösterdiği belirtilmektedir. Bu ağlar arasında Facebook %99’ luk kullanım oranı ile en fazla kullanılan sosyal medya ağı durumundadır Bu popülerlik sosyal medyanın yarar ve zararların tartışılmasına yol açmıştır.

İnternetin yoğun kullanıma başlanması ile birlikte, internetin insan yaşamına getirdiği olumlu katkıların yanı sıra yanlış kullanımına ilişkin problemlerin de arttığı görülmektedir (Aksüt ve ark. 2012; Ceyhan 2011). Böylece, her teknolojik araçta olduğu gibi internet kullanımının sağladığı olanaklar ve çeşitlilik, beraberinde kullanımına problemleri insan davranışlarını da ortaya çıkarmaya başlamıştır. Örneğin, sanal ortamlarda başkalarına zarar verme ve dolandırıcılık, sanal şiddet sergileme, etik olmayan kullanım, yanlış bilgi verme veya bilgilenme, uygun olmayan içeriğe erişim ve sanal sosyal ilişkiler yolu ile doyum sağlama, internetin patolojik kullanımı veya internet bağımlılığı geliştirme gibi davranışlar sayılabilir (Ceyhan ve Ceyhan 2008). İnternetin yanlış kul-

lanımı ile ilgili genelde kullanılan iki terim “Bilgisayar Bağımlılığı” ve “İnternet Bağımlılığı” terimleridir. Araştırmacılar aşırı internet ve bilgisayar kullanımının diğer bağımlılık türlerinde olduğu gibi kullanıcılarda aşırı bilgisayar oyunu oynama ve internet kullanımı olarak görüldüğünü saptamışlardır (Kelleci 2008). Ayrıca bu terimler internet ile ilişkili aşırı kullanımı ve oluşturduğu problemlerin etkilerini ifade etmek için de kullanılmaktadır (Ceyhan 2011). Bu iki kavram dışında kullanılan bir diğer terim problemlili internet kullanımıdır.

Problemlili internet kullanımı, bireyin yoğun bir biçimde stres yaşamasına ve günlük etkinliklerinin fonksiyonel bozulmasına yol açacak biçimde internet kullanımını kontrol etmedeki yetersizliği ifade etmektedir (Shapira ve ark. 2000). Bu çerçevede, problemlili internet kullanımı bazı araştırmacılar (Cumurcu ve Kaya 2004; Schmitz 2005) tarafından bir tür dürtü kontrol bozukluğu olarak belirtilmektedir. Bilişsel davranışsal model ise depresyon, sosyal kaygı ve madde bağımlılığı gibi psikopatolojinin bireyleri problemlili internet kullanımının belirtilerini göstermeye daha duyarlı hale getireceğini ileri sürmektedir (Ceyhan 2011). Ayrıca, uyumsuz bilişler veya düşüncelerin ve sosyal izolasyon/sosyal destek eksikliğinin problemlili internet kullanımı belirtilerinin sebepleri olabildiğini belirtmektedir (Davis 2001). Bu nedenle sosyal medya ve internetin problemlili kullanımı psikolojik sorunlara yol açabilmektedir. Sosyal medya ve internetin yoğun kullanımının farklı psikolojik ve sosyal sorunlara yol açtığına dair birçok araştırma çalışması bulunmaktadır.

Sosyal yönden oluşturduğu olumsuzluklar göz önünde bulundurularak yapılmış birçok çalışmada internet kullanımının toplumdan bireyin yalıtılması, yalnızlık hissi ve depresyon gibi bazı sonuçlara sebep olduğu belirlenmiştir (Aslanbay 2006; Balkan 2011; Erdoğan 2008; Kelleci 2008; Moody 2001; Wu ve Cheng 2007; Yalçın 2006; Yang ve Tung 2007). Bu araştırmalara göre ayrıca internette çok fazla zaman geçirilmesinin insanları yalnızlığa sürüklediği, bireyleri ait olduğu sosyal çevreden koparttığı, akrabalık ve arkadaşlık ilişkilerini zayıflattığı, gerçek yaşamda kendini ifade edemeyen bireylerin sanalda daha rahat hareket ettiği gibi konular tartışılmaktadır. ODTÜ ve TİB (2011) yapmış olduğu araştırmaya göre söz konusu ağlarda geçirilen zamanın uzun olmasına paralel olarak pek çok çocuk sosyal medya ağlarının günlük yaşamlarını olumsuz etkilediğini vurgulamıştır. Araştırmaya katılan çocukların %60'ı sosyal ağların ders çalışma sürelerine olumsuz etkisi olduğunu söylerken yaklaşık %25'i ise arkadaşlarına ve ailelerine daha az zaman ayırdıklarını ifade etmişlerdir.

Hazar (2011: 158-159) yaptığı araştırmada, sosyal medyanın insanların ailesi ve arkadaşlarıyla yüz yüze ilişki oluşturmasını engellediği, bölgesel iletişimi azalttığı sonucuna ulaşmıştır. Sosyal destek ile internet kullanımı arasındaki ilişkilere baktığımızda, bazı çalışmalarda iki değişken arasında anlamlı bir ilişki olmadığı belirtilirken (Miller 2008), bazılarında yakın bir ilişkiden söz edilmektedir (Keser ve Buzlu 2007; Subrahmanyam ve ark. 2008; Yeh ve ark.

2008). Sosyal destek eksikliği depresyon ile ilişkili bulunmakta, internet bağımlılığına yatkınlığı da artırmaktadır (Nalwa ve Anand, 2003, Yen ve ark. 2007). Araştırmacılar, son dönemlerde sosyal desteğin çevrimiçi ortamda da var olabildiğine değinmektedirler. İnsanlar internetteki aktiviteler ile yeni bir yaşam tarzı geliştirmekte, bu durum da gerçek sosyal ilişkilerde kötüleşmeye yol açmaktadır. Başka bir deyişle depresif bireyler sosyal destek için internete bel bağlamakta, bu durum da gerçek yaşamlarındaki kişilerarası ilişkilerinin daha kötüye gitmesine neden olarak internet bağımlılığı riskini artırmaktadır (Batıgün ve Kılıç 2011: 2-3). İnternet ve sosyal medya, farklı uygulamaları sayesinde özellikle gençleri ve küçük yaş grubundaki çocukların ilgisini daha fazla çekebilmekte ve onları etkileyebilmektedir.

Yeni medya çağının etkisiyle birlikte çocuklar internetle çok erken yaşlarda tanışmakta ve bu teknolojiye yetişkinlerden çok daha kolay adapte olmaktadır. İnternet, çocukların soyutlama yeteneklerini geliştirmekte, yaratıcılık ve eleştirel düşünme potansiyellerini arttırmaktadır. Bununla birlikte internetin birçok olumsuz yönü de bulunmaktadır. Bağımlılık ve çocuğun sürekli sanal ortamda bulunmak istemesi aileleri çoğu zaman endişelendirmektedir (Rodopman ve ark. 2011: 165-166). Kendini sürekli yalnız hisseden, ifade etmekte zorlanan çocuklar için internet kaçış ortamı oluşturmakta ve onları yaşanan gerçeklikten koparmaktadır. Ayrıca sosyal ağlarda gezinme ve arkadaş bulma isteği çocuğu internet ortamına bağımlı bir hale internet ve sosyal medya kullanım süresi iletişim sorunlarının artmasına da yol açabilmektedir.

Kullanım süresine bağılı olarak aile içi iletişiminin etkilendiğine dair araştırmalar bulunmaktadır. O’Toole’un (2000) yapmış olduğu araştırmada bir haftada beş saatten daha fazla internet kullanan bireylerin dörtte birlik kesiminin, internetin bireylerin ailelerine ve arkadaşlarına ayırmaları gereken zamanı azalttığına inandıkları; bunların %10’unun ise internet yüzünden ev dışı aktivitelere daha az katıldıklarına inandıkları saptanmıştır. Ergenler üzerinde yapılan küçük bir araştırmada (Sanders ve ark. 2000), direk olarak belirlenmesede ergenlerin fazla internet kullanmalarının, zayıf aile ve arkadaş ilişkileri ile ilişkilendirilebileceği sonucuna varılmıştır (aktaran Özen ve Sarıcı 2010)

Çocukların bu yoğun kullanımına karşı anne babaların tutundukları tavır bu iletişim boyutunun diğer ayağını oluşturmaktadır. Kırık (2014), yapmış olduğu araştırmada 50 anne ve babaya “Çocuğunuz internet başındayken hangi hareket / davranışlarda bulunuyorsunuz?” şeklinde bir soru yöneltmiştir. Ebeveynlerin 24’ü neredeyse yarısı çocukları internet başındayken kendi işleriyle ilgilendiklerini ifade etmişlerdir. %48’e tekabül eden bu oran oldukça düşündürücüdür. Aynı araştırmada “Çocuğunuzu internetin zararlı etkilerinden nasıl koruyorsunuz?” sorusuna 16 katılımcı herhangi bir girişimde bulunmadığını belirtmiştir. Bu oldukça (%32) yüksek bir orandır. Ebeveynlerin çok düşük bir oranı çocuklarını internet kullanım sürecini takip etmektedir.

Anne babaların çoğunluğu çocuklarının bu kullanım sürelerini kendilerine zaman ayırmak için bir fırsat olarak görmektedirler.

Yapılan alanyazın araştırmalara göre, aşırı internet ve sosyal medya kullanımı yalnızlığa sebep olmakta ve yalnız bireylerin interneti muhtemelen daha aşırı olarak kullanmaktadır. Bu görüşü benimseyen araştırmacılar, sanal alemin kişilerin gerçek yaşam ile bağlantısını kestiği görüşünde birleşmektedirler. Bu araştırmacılara göre sosyal medya gibi internet uygulamalarının yoğun kullanımı bireyleri gerçek dünyadan uzaklaştırarak onları aidiyet duygusundan ve gerçek dünya etkileşimlerinden mahrum kılmaktadır. Ayrıca, sosyal medya ile ilgili yapılan araştırmalarda bireylerin ailesi ve yakın çevresi ile iletişimlerinde olumsuz etkileri olduğu belirtilmektedir. Bu süreçte aileler yeterince çocuklarını takip etmemekte bunun yerine kendilerine zaman ayırmayı tercih etmektedirler. Bu çalışmada gençlerin sosyal medya kullanım amacı, kullanım sıklığı ve sürelerine ilişkin bilgiler vererek bu kullanım özelliklerine göre aile içi iletişimlerinde farklılaşma durumu incelenmektedir. Bu sayede öğrencilerin sosyal medya kullanımına yönelik olumlu tutum ve davranış geliştirmeleri yönünde yapılacak çalışmalara katkı sağlanabileceği, sosyal medya ağlarının eğitsel amaçlı kullanımıyla ilgili yapılacak olan araştırmalara ışık tutacağı, öğrencilere yönelik yapılan benzer araştırmalara yön verebileceği düşünülmektedir. Ayrıca araştırma kapsamında sosyal medya ve aile iletişimi ölçeği geliştirilmiştir. Bu ölçeğin bu alanda farklı yaş ve uygulama gruplarında yapılacak araştırmalar için yardımcı bir araç olacağı düşünülmektedir. Bu kapsamda araştırmanın problem ve alt problemleri aşağıda tanımlanmıştır.

Araştırma Problemleri ve Alt Problemler

Araştırmanın temel amaçlarına ulaşmak için aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

- 1) Sosyal medya kullanım amacının aile iletişimi etkilemekte midir?
- 2) Sosyal medya kullanım sıklığının aile içi iletişimi etkilemekte midir?
- 3) Sosyal medya günlük kullanım süresi aile içi iletişimi etkilemekte midir?

2. YÖNTEM

Bu çalışmada öğrencilerin aile ilişkilerinin sosyal medya kullanım düzeylerine göre farklılık gösterip göstermediğini tespit etmek amaçlandığından betimsel tarama modeli kullanılmıştır. Tarama modeli, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımıdır. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlamaya çalışır (Karasar 2007).

2.1.Örnekleme

Uygulama Çanakkale ilinde 3 okulda 9., 10., 11., 12. sınıflarda öğrenimlerini sürdürmekte olan 714 katılımcı ile gerçekleştirilmiştir. Öğrencilerin sosyal

medya kullanım sıklığı incelendiği zaman (Tablo 1) öğrencilerin %66’sı sosyal medyayı her gün kullanmaktadır. Sosyal medyayı çok az (ayda 1-2 defa) kullandığını belirtenlerin oranı ise sadece %2,1’dir. Bu da öğrencilerin sosyal medyayı oldukça yoğun olarak kullandıklarını göstermektedir.

Tablo 1. Sosyal Medya Kullanım Sıklığı

Kullanım Sıklığı	f	%
Her Gün	453	63,4
Haftada 3-4 Gün	171	23,9
Haftada 1-2 Gün	72	10,1
Ayda 1-2 Defa	18	2,5
Toplam	714	100,0

Öğrencilerin sosyal medyayı günlük kullanım süreleri incelendiği zaman (Tablo 2) öğrencilerin büyük çoğunluğunun (%53) 1-3 saat arası sosyal medyayı kullandıklarını belirtmektedirler. 3 saatten fazla kullananların oranı ise yaklaşık %30’tur. Öğrenciler günlük hayatlarında sosyal medyayı yoğun bir biçimde kullanmaktadırlar.

Tablo 2. Sosyal Medya Günlük Kullanım Süresi

Kullanım Süresi	f	%
1 Saatten Az	120	16,8
1-3 Saat	378	52,9
3-5 Saat	144	20,2
5-7 Saat	42	5,9
7 Saat ve Üzeri	30	4,2
Toplam	714	100,0

Öğrencilerin sosyal medyayı kullanım amaçları incelendiği zaman (Tablo 3) öğrencilerin sosyal medyayı en çok “Zaman Geçirme” (%51,7) amacıyla kullandıkları görülmektedir. Bunu “Online Sohbet” (%18,5) ve “Arkadaş Takibi” (%10,9) izlemektedir.

Tablo 3. Sosyal Medya Kullanım Amacı

Amaç	f	%
Profil Güncelleme	39	5,4
İnteraktif Oyunlar	42	5,9
Arkadaş Bulma	54	7,6
Arkadaş Takibi	78	10,9
Online Sohbet	132	18,5
Zaman Geçirme	369	51,7
Toplam	714	100

2.2. İşlem

Araştırma kapsamında Çanakkale ilinde farklı türlerde liselerin değişik sınıf seviyelerinde 714 öğrenciye Sosyal Medya Kullanım Bilgilerini ve bunun aile

İçerik iletişime etkisini belirlemek amacıyla bir ölçek kullanılmıştır. Bu ölçek, araştırmacı tarafından geliştirilmiştir. Ölçek maddeleri oluşturulurken 40 öğrenci ile birebir görüşme yapılarak ve sosyal medya ile ilgili olarak yaşadıkları aile içi sorunlara ilişkin açık uçlu sorular sorularak görüşlerini belirtmeleri istenmiştir. Daha sonra öğrencilerin belirttikleri durumlar maddelere dönüştürülerek ölçek geliştirilmiştir. Ölçeğin Cronbach α güvenilirlik katsayısı 0,84 olarak hesaplanmıştır. Toplam 18 madde bulunan ölçek, 4 faktörden (*paylaşım, sosyal medya bağımlılık, sosyal izolasyon ve ortak kaliteli zaman geçirme düzeyleri*) oluşmakta ve faktörler toplam varyansın %52.900'ünü açıklamaktadır. Örneklem yeterliliğini ölçmek amacıyla uygulanan KMO testi sonucu 0,829 olarak hesaplanmıştır. Ölçekte belirlenen 4 faktöre ait özdeğerler ve bunların varyans açıklama oranları Tablo 4'te verilmiştir. Ayrıca, araştırma kapsamında belirlenen 4 faktöre ait madde yükleri Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 4. Ölçek Faktörlerinin Varyans Açıklama Oranları

Faktörler	Özdeğer	% Varyans Açıklama	Kümülatif %
1	4,857	26,983	26,983
2	1,991	11,062	38,046
3	1,616	8,980	47,026
4	1,057	5,875	52,900
Toplam	714	100	

Tablo 5. Ölçek Maddelerinin Faktör Yükleri

Madde İçeriği	Faktör 1	Faktör 2	Faktör 3	Faktör 4
Ailemle otururken konuşacak konu bulmakta zorlanıyorum.	,818	-,004	,033	,144
Aile içerisinde konuşulan konular beni çok sıkıyor.	,800	,105	,043	,059
Ailemle aynı ortamda hiç konuşmadığımız zamanlar oluyor.	,607	,147	,218	,095
İnternet başında geçirdiğim süre ailem ile tartışma konusu oluyor.	,538	,456	,316	-,164
Özel sorun ve problemleri ailem yerine sosyal medyadaki arkadaşlarımla paylaşmayı tercih ederim.	,486	,007	,181	,442
Ailemle beraber zaman geçirirken bile sosyal medyada olanları merak ediyorum	,445	,176	,420	,280
İnternette zamanın nasıl geçtiğini anlamıyorum.	,122	,754	,103	-,024
Sosyal medya güzel ve eğlenceli zaman geçirmemi sağlıyor.	,053	,665	,042	,261
Sosyal Medya üzerinden, daha fazla kişiden görüş ve öneri alabiliyorum.	,135	,555	,033	,423

Sosyal medyada kendi arkadaşlarımı kendim özgürce seçebiliyorum.	-,097	,527	-,267	,279
Sosyal medya okul başarımlı olumsuz yönde etkiliyor.	,024	-,119	,824	,076
Sosyal medya derslere ve okula odaklanmamı engelliyor.	,220	,187	,689	-,121
İnternet ve Sosyal medya kullanırken akşamları odamdan dışarıya çıkmadığım zamanlar oluyor.	,199	,375	,434	,308
Sosyal medyada kendimi daha iyi ifade edebiliyorum.	-,082	,225	,233	,709
Sosyal medyada kendimi daha özgür hissediyorum.	,265	,209	-,168	,707
Sosyal medyadaki arkadaşlarım bana daha fazla değer veriyor.	,457	,037	-,114	,507
Sosyal medyada zaman geçirmeyi, ailemler zaman geçirmeye tercih ederim.	,339	-,090	,134	,148
İnternet başında iken kendimi çok tembel ve iş yapmaya isteksiz hissediyorum.	,076	,220	,399	-,002

2.3. Ölçme Araçları

İnternet ve Sosyal Medya Kullanımının aile içi iletişime etkisini belirlemeyi amaçlayan çalışmada kullanılan ölçme aracı 2 bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde katılımcının demografik (yaş, cinsiyet, internet ve sosyal medya kullanımı) bilgileri belirlenmeye çalışılmıştır. İkinci bölümde ise 18 maddeden oluşan ve sosyal medyanın aile içi iletişime etkisini belirlemeye yönelik olarak geliştirilmiş 5’li likert ölçek yer almaktadır. Araştırmacı tarafından geliştirilen ölçeğin Cronbach α güvenilirlik katsayısı 0.84 olarak hesaplanmıştır. Ölçek maddeleri hazırlanmasında öğrencilerle yüz yüze görüşmeler sonucunda maddeler oluşturulmuştur.

2.4. Veri Analizi

Araştırma, mevcut durumu betimlemeye yönelik ilişkisel tarama modeli ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın bağımsız değişkeni lise öğrencilerinin sosyal medyayı kullanma düzeyleri ve bağımlı değişkenleri de aile içi iletişim düzeyleri ve yaşadıkları sorunlardır. Bu kapsamda verilerin analizinde tek yönlü anova, scheffe ve ki-kare istatistiksel çözümler yöntemleri kullanılmıştır. Öğrencilerin internet ve sosyal medya kullanım durumları belirlenerek, bu özelliklerin aile içi iletişime etkisi olup olmadığı istatistik analiz programı olan SPSS 15.0 kullanılarak anlamlılık düzeyi .05 düzeyinde hesaplanmıştır.

3. BULGULAR

Araştırmanın temel problemini sosyal medyada geçirilen sürenin aile içi iletişime etkisini belirlemektedir. Bu problemin çözümü için öğrencilerin sosyal medyada geçirdikleri süreler ve kullanım sıklıkları alt problem olarak belir-

lenmiştir. Alt bölümlerde belirlenen alt problemlere ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

3.1. Sosyal Medya Kullanım Amacının Aile İçi İletişime Etkisi

Sosyal medya kullanım amacına göre aile içi iletişim puanlarının değişimlerine ilişkin varyans analiz sonuçları Tablo 6'da verilmiştir. Analiz sonuçlarına göre öğrencilerin aile içi iletişim düzeylerinde sosyal medya kullanım amacına göre anlamlı bir fark bulunmuştur.

Tablo 6. Sosyal Medya Kullanım Amacına Göre Aile İçi İletişim Ölçeği Puanlarının Tek Yönlü ANOVA Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	KO	F	p*
Gruplararası	836,148	4	209,037	1.533	.191
Gruplariçi	96650,592	709	136,320		
Toplam	97486,739	713			

p* < .05

3.2. Sosyal Medya Kullanım Sıklığının Aile İçi İletişime Etkisi

Sosyal medya kullanım sıklığına göre aile içi iletişim puanlarının değişimlerine ilişkin varyans analiz sonuçları Tablo 7'de verilmiştir. Analiz sonuçlarına göre öğrencilerin aile içi iletişim düzeylerinde sosyal medya kullanım sıklığına göre anlamlı bir fark bulunmuştur [$F_{(3-710)}=8.179, p<.05$].

Tablo 7. Sosyal Medya Kullanım Sıklığına Göre Aile İçi İletişim Ölçeği Puanlarının Tek Yönlü ANOVA Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	KO	F	p*
Gruplararası	3256,514	3	1085,505	8.179	.00
Gruplariçi	94230,225	710	132,719		
Toplam	97486,739	713			

p* < .05

Farkın kaynağını belirlemek için uygulanan Scheffe Testi sonucunda (Tablo 8) sosyal medyayı haftada 1-2 gün kullanan öğrenciler ile sosyal medyayı çok yoğun bir şekilde kullanan öğrencilerin aile içi iletişim puan ortalamaları arasında anlamlı bir farkın ($p<.05$) olduğu görülmüştür. Sosyal medya kullanım sıklığı dikkate alındığında, sosyal medyayı her gün kullanan grubun aile içi iletişim ortalamasının haftada 1-2 gün kullanan grubun ortalamasından istatistikse olarak 0.05 anlamlılık düzeyinde farklı ve haftada 1-2 gün kullanan öğrencilerin lehine olduğu sonucu ortaya çıkmıştır.

Tablo 8. Sosyal Medya Kullanım Sıklığına Göre Öğrencilerin Aile İçi İletişim Ortalamaları Arasındaki Farklılığın Anlamlılığına İlişkin Scheffe Testi Sonuçları

Gruplar	Gruplar	Ortalama-ların Farkı	Standart Hata	P	%95 Güven Aralığı	
					Alt Sınır	Üst Sınır
Her Gün	Haftada 3-4 Gün	-2,01	1,87	0,77	-7,27	3,26
	Haftada 1-2 Gün	-7,95*	2,44	0,02	-14,82	-1,09
	Ayda 1-2 Defa	2,05	5,23	0,99	-12,67	16,78
Haftada 3-4 Gün	Her Gün	2,01	1,87	0,77	-3,26	7,27
	Haftada 1-2 Gün	-5,95	2,78	0,21	-13,78	1,89
	Ayda 1-2 Defa	4,06	5,39	0,90	-11,14	19,26
Haftada 1-2 Gün	Her Gün	7,95*	2,44	0,02	1,09	14,82
	Haftada 3-4 Gün	5,95	2,78	0,21	-1,89	13,78
	Ayda 1-2 Defa	10,01	5,62	0,37	-5,82	25,83
Ayda 1-2 Defa	Her Gün	-2,05	5,23	0,99	-16,78	12,67
	Haftada 3-4 Gün	-4,06	5,40	0,90	-19,26	11,14
	Haftada 1-2 Gün	-10,01	5,62	0,37	-25,83	5,82

$p^* < .05$

Farkın kaynağının hangi iletişim boyutlarında meydana geldiğini belirlemek amacıyla uygulanan Ki-Kare ($p < .05$) analizi sonucunda; 1., 7., 8., 14. anket maddelerinde anlamlı farklılıklar saptanmıştır.

S1: "Sosyal medyada kendimi daha iyi ifade edebiliyorum."

1 nolu anket maddesine ilişkin sonuçlar incelendiği zaman (Tablo 9) değişik sosyal medya kullanım sıklığına sahip öğrencilerin ilgili anket maddesine ilişkin görüşlerinde gözlenen bu farkın anlamlı olduğu bulunmuştur ($X^2_{(12)}=42.56$, $p < .05$). Bu bulguya göre sosyal medya kullanım sıklığı fazla olan öğrenciler daha az kullanan öğrencilere göre kendilerini sosyal medyada daha iyi ifade edebildiklerini belirtmişlerdir.

Tablo 9. Sosyal Medya Kullanım Sıklığı ile Madde 1'e ait Ki-Kare Analiz Sonuçları

Kullanım Sıklığı	Tamamen Katılmıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Tamamen Katılmıyorum	Toplam
Her Gün	117	168	123	27	18	453
Haftada 3-4 Gün	36	57	45	27	6	171
Haftada 1-2 Gün	15	18	15	15	9	72
Ayda 1-2 Defa	3	9	6	0	0	18
Toplam	171	252	189	69	33	714

$$x^2=42.56 \quad sd=12 \quad p=.00$$

S7: "Sosyal medya güzel ve eğlenceli zaman geçirmemi sağlıyor."

7 nolu anket maddesine ilişkin sonuçlar incelendiği zaman (Tablo 10) değişik sosyal medya kullanım sıklığına sahip öğrencilerin ilgili anket maddesine ilişkin görüşlerinde gözlenen bu farkın anlamlı olduğu bulunmuştur ($X^2_{(12)}=87.73$, $p<.05$). Öğrencilerin sosyal medya kullanım sıklığına göre; çok sık kullanan öğrenciler sosyal medyada güzel ve eğlenceli zaman geçirdiklerini daha fazla ifade etmektedirler.

Tablo 10. Sosyal Medya Kullanım Sıklığı ile Madde 7'ye ait Ki-Kare Analiz Sonuçları

Kullanım Sıklığı	Tamamen Katılmıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Tamamen Katılmıyorum	Toplam
Her Gün	198	168	54	27	6	453
Haftada 3-4 Gün	54	81	21	12	3	171
Haftada 1-2 Gün	27	30	0	3	12	72
Ayda 1-2 Defa	0	12	6	0	0	18
Toplam	279	291	81	42	21	714

$$x^2=87.73 \quad sd=12 \quad p=.00$$

S8: "İnternet ve Sosyal medya kullanırken akşamları odamdan dışarıya çıkmadığım zamanlar oluyor."

8 nolu anket maddesine ilişkin sonuçlar incelendiği zaman (Tablo 11) değişik sosyal medya kullanım sıklığına sahip öğrencilerin ilgili anket maddesine ilişkin görüşlerinde gözlenen bu farkın anlamlı olduğu bulunmuştur ($X^2_{(12)}=64.15$, $p<.05$). Öğrencilerin sosyal medya kullanım sıklığına göre; çok sık kullanan

öğrenciler sosyal medya kullanırken odalarından çıkmadıkları zamanlar olduğunu daha fazla belirtmektedirler.

Tablo 11. Sosyal Medya Kullanım Sıklığı ile Madde 8’e ait Ki-Kare Analiz Sonuçları

Kullanım Sıklığı	Tamamen Katılmıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Tamamen Katılmıyorum	Toplam
Her Gün	117	111	57	90	78	453
Haftada 3-4 Gün	27	36	18	54	36	171
Haftada 1-2 Gün	3	12	15	21	21	72
Ayda 1-2 Defa	0	3	3	0	12	18
Toplam	147	162	93	165	147	714

$$x^2=64.15 \quad sd=12 \quad p=.00$$

S14: “Aile içerisinde konuşulan konular beni çok sıkıyor.”

14 nolu anket maddesine ilişkin sonuçlar incelendiği zaman (Tablo 12) değişik sosyal medya kullanım sıklığına sahip öğrencilerin ilgili anket maddesine ilişkin görüşlerinde gözlenen bu farkın anlamlı olduğu bulunmuştur ($X^2_{(12)}=36.20$, $p<.05$). Öğrencilerin sosyal medya kullanım sıklığına göre; çok sık kullanan öğrenciler aile içerisinde konuşulan konuların kendilerini sıkıştırdığını daha fazla ifade etmektedirler.

Tablo 12. Sosyal Medya Kullanım Sıklığı ile Madde 14’e ait Ki-Kare Analiz Sonuçları

Kullanım Sıklığı	Tamamen Katılmıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Tamamen Katılmıyorum	Toplam
Her Gün	54	36	69	159	135	453
Haftada 3-4 Gün	12	18	42	51	48	171
Haftada 1-2 Gün	0	12	15	15	30	72
Ayda 1-2 Defa	3	3	6	3	3	18
Toplam	69	69	132	228	216	714

$$x^2=36.20 \quad sd=12 \quad p=.00$$

Bu bölümde, sosyal medya kullanım sıklığı ile aile içi iletişim arasındaki ilişki araştırılmıştır. Elde edilen analiz değerlerine göre, sosyal medyayı kullanım sıklığı yoğun olan öğrenciler sosyal medyada kendilerini daha iyi ifade ettik-

lerini, arkadaşlarını bu ortamda rahatça seçebilme olanakları olduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca sosyal medyayı yoğun kullananlar kullandıkları süreçte güzel ve eğlenceli zaman geçirdiklerini belirtmişlerdir. Sosyal medyayı yoğun kullananlar, internet kullanım sürecinde iş yapmada kendilerini isteksiz hissetmektedirler. Bir sonraki alt problemde öğrencilerin sosyal medya günlük kullanım süresinin aile içi iletişime etkisi araştırılmaktadır.

3.3. Sosyal Medya Günlük Kullanım Süresinin Aile İçi İletişime Etkisi

Sosyal medya kullanım sıklığına göre aile içi iletişim puanlarının değişimlerine ilişkin varyans analiz sonuçları Tablo 13’de verilmiştir. Analiz sonuçlarına göre öğrencilerin aile içi iletişim düzeylerinde sosyal medya kullanım sıklığına göre anlamlı bir fark ($F_{4-709}=25.557, p<.05$) bulunmuştur.

Tablo 13. Aile İçi İletişim Ölçeği Puanlarının Sosyal Medya Kullanım Süresine Göre ANOVA Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	KO	F	p*
Gruplararası	12285,.045	4	3071.261	25.557	.000
Gruplarıçi	85201.695	709	120.172		
Toplam	97486.739	713			

p* < .05

Farkın kaynağını belirlemek için uygulanan Scheffe Testi sonucunda (Tablo 14) sosyal medyayı haftada 1-2 gün kullanan öğrenciler ile sosyal medyayı çok yoğun bir şekilde kullanan öğrencilerin aile iletişim puan ortalamaları arasında anlamlı bir farkın ($p<0.05$) olduğu görülmüştür. Tablo 12’de haftada 1-2 gün kullanan öğrencilerin aile içi iletişim puanları, haftada 3-4 ve hergün kullanan öğrencilere göre daha yüksek olduğu bulunmuştur. Sosyal medya kullanım süresi dikkate alındığında, sosyal medyayı 1 saatten az kullanan grubun aile içi iletişim ortalamasının günde 1-3, 3-5, 5-7 saat kullanan öğrencilerin iletişim puan ortalamalarından istatistiksel olarak 0.05 anlamlılık düzeyinde farklı ve günde 1-3 saat kullanan öğrencilerin lehine olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Öğrencilerin günlük kullanım süresi arttıkça aile içi iletişim puan ortalamalarında düşme görülmektedir.

Tablo 14. Sosyal Medya Kullanım Süresine Göre Öğrencilerin Aile İçi İletişim Ortalamaları Arasındaki Farklılığın Anlamlılığına İlişkin

Scheffe Testi Sonuçları

Gruplar (I)	Gruplar (J)	Ortalamaların Farkı (I-J)	Standart Hata	P	%95 Güven Aralığı	
					Alt Sınır	Üst Sınır
1 Saatten Az	1-3 Saat	4,31*	1,03	0,002	1,13	7,48
	3-5 Saat	9,75*	1,43	0,00	5,35	14,15
	5-7 Saat	14,32*	1,98	0,00	8,22	20,43
	7 Saat ve Üzeri	8,58	2,99	0,07	-,67	17,83
1-3 Saat	1 Saatten Az	-4,31*	1,03	0,002	-7,48	-1,13
	3-5 Saat	5,44*	1,26	0,001	1,54	9,34
	5-7 Saat	10,01*	1,86	0,00	4,26	15,77
	7 Saat ve Üzeri	4,27	2,92	0,71	-4,75	13,29
3-5 Saat	1 Saatten Az	-9,76*	1,43	0,00	-14,15	-5,35
	1-3 Saat	-5,44*	1,26	0,001	-9,34	-1,54
	5-7 Saat	4,57	2,11	0,32	-1,95	11,08
	7 Saat ve Üzeri	-1,17	3,08	0,99	-10,69	8,36
5-7 Saat	1 Saatten Az	-14,32*	1,98	0,00	-20,43	-8,21
	1-3 Saat	-10,01*	1,86	0,00	-15,77	-4,26
	3-5 Saat	-4,57	2,11	0,32	-11,08	1,95
	7 Saat ve Üzeri	-5,74	3,38	0,58	-16,16	4,69
7 Saat ve Üzeri	1 Saatten Az	-8,58	2,99	0,09	-17,83	,67
	1-3 Saat	-4,27	2,92	0,71	-13,30	4,75
	3-5 Saat	1,17	3,08	0,99	-8,36	10,69
	5-7 Saat	5,74	3,38	0,58	-4,69	16,16

p* < .05

Sosyal medya kullanım süresi ile aile içi iletişim arasında ilişki taraması amacıyla gerçekleştirilen Ki-Kare ($p < 0,05$) analizi sonucunda; 1., 3., 8., 11., 17., 18. anket maddelerinde anlamlı farklılıklar saptanmıştır. Diğer maddeler ile ilgili anlamlı bir ilişki saptanamadığı için bu çalışmada diğer maddelere yer verilmemiştir.

S1: "Sosyal medyada kendimi daha iyi ifade edebiliyorum."

1 nolu anket maddesine ilişkin sonuçlar incelendiği zaman (Tablo 15) değişik sosyal medya kullanım sürelerine sahip öğrencilerin ilgili anket maddesine ilişkin görüşlerinde gözlenen bu farkın anlamlı olduğu bulunmuştur ($X^2_{(16)}=94,84$, $p < 0,05$).

Tablo 15. Sosyal Medya Kullanım Süresi ile Madde 1'e ait Ki-Kare Analiz Sonuçları

Kullanım Süresi	Tamamen Katılmıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Tamamen Katılmıyorum	Toplam
1 Saatten Az	15	36	48	12	9	120
1-3 Saat	75	147	96	42	18	378
3-5 Saat	57	45	33	9	0	144
5-7 Saat	12	24	6	0	0	42
7 Saat ve Üzeri	12	0	6	6	6	30
Toplam	171	252	189	69	33	714

$$x^2=94.84 \quad sd=16 \quad P=.00$$

S3: "Özel sorun ve problemleri ailem yerine sosyal medyadaki arkadaşlarımla paylaşmayı tercih ederim."

3 nolu anket maddesine ilişkin sonuçlar incelendiği zaman (Tablo 16) değişik sosyal medya kullanım sürelerine sahip öğrencilerin ilgili anket maddesine ilişkin görüşlerinde gözlenen bu farkın anlamlı olduğu bulunmuştur ($X^2_{(16)}=110.12$, $p<.05$). Öğrencilerin sosyal medya kullanım süresine göre; çok sık kullanan öğrenciler özel sorun ve problemlerini aileleri yerine sosyal medyada paylaşmayı tercih ettiklerini belirtmektedirler.

Tablo 16. Sosyal Medya Kullanım Süresi ile Madde 3'e ait Ki-Kare Analiz Sonuçları

Kullanım Süresi	Tamamen Katılmıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Tamamen Katılmıyorum	Toplam
1 Saatten Az	0	9	9	45	57	120
1-3 Saat	9	48	33	147	141	378
3-5 Saat	18	15	30	45	36	144
5-7 Saat	6	6	12	9	9	42
7 Saat ve Üzeri	9	3	0	6	12	30
Toplam	42	81	84	252	255	714

$$x^2=110.12 \quad sd=16 \quad p=.00$$

S8: "İnternet ve Sosyal medya kullanırken akşamları odamdan dışarıya çıkmadığım zamanlar oluyor."

8 nolu anket maddesine ilişkin sonuçlar incelendiği zaman (Tablo 15) değişik sosyal medya kullanım sürelerine sahip öğrencilerin ilgili anket maddesine

ilişkin görüşlerinde gözlenen bu farkın anlamlı olduğu bulunmuştur ($X^2_{(16)}=116.81$, $p<.05$). Öğrencilerin sosyal medya kullanım süresine göre; çok sık kullanan öğrenciler sosyal medya kullanırken odalarından çıkmadıkları zamanlar olduğunu daha fazla belirtmektedirler.

Tablo 17. Sosyal Ağ Kullanım Süresi ile Madde 8’e ait Ki-Kare Analiz Sonuçları

Kullanım Süresi	Tamamen Katılmıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Tamamen Katılmıyorum	Toplam
1 Saatten Az	6	27	18	30	39	120
1-3 Saat	66	102	30	102	78	378
3-5 Saat	48	21	39	18	18	144
5-7 Saat	21	6	6	6	3	42
7 Saat ve Üzeri	6	6	0	9	9	30
Toplam	147	162	93	165	147	714

$$x^2=116.81 \quad sd=16 \quad p=.00$$

“S11: Sosyal medyada kendimi daha özgür hissediyorum.”

11 nolu anket maddesine ilişkin sonuçlar incelendiği zaman (Tablo 18) değişik sosyal medya kullanım sürelerine sahip öğrencilerin ilgili anket maddesine ilişkin görüşlerinde gözlenen bu farkın anlamlı olduğu bulunmuştur ($X^2_{(16)}=100.78$, $p<.05$). Öğrencilerin sosyal medya kullanım süresine göre; çok sık kullanan öğrenciler sosyal medyada kendilerini daha özgür hissettiklerini belirtmektedirler.

Tablo 18. Sosyal Medya Kullanım Süresi ile Madde 11’e ait Ki-Kare Analiz Sonuçları

Kullanım Süresi	Tamamen Katılmıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Tamamen Katılmıyorum	Toplam
1 Saatten Az	3	30	48	21	18	120
1-3 Saat	42	102	96	75	63	378
3-5 Saat	45	33	39	21	6	144
5-7 Saat	15	12	6	9	0	42
7 Saat ve Üzeri	9	3	6	12	0	30
Toplam	114	180	195	138	87	714

$$x^2=100.78 \quad sd=16 \quad p=.00$$

S18: "Ailemle beraber zaman geçirirken bile sosyal medyada olanları merak ediyorum."

18 nolu anket maddesine ilişkin sonuçlar incelendiği zaman (Tablo 19) değişik sosyal medya kullanım sürelerine sahip öğrencilerin ilgili anket maddesine ilişkin görüşlerinde gözlenen bu farkın anlamlı olduğu bulunmuştur ($\chi^2_{(16)}=71.16$, $p<.05$).

Tablo 19. Sosyal Medya Kullanım Süresi ile Madde 18'e ait Ki-Kare Analiz Sonuçları

Kullanım Süresi	Tamamen Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Tamamen Katılmıyorum	Toplam
1 Saatten Az	15	15	18	48	24	120
1-3 Saat	39	87	84	93	75	378
3-5 Saat	30	45	27	24	18	144
5-7 Saat	12	9	9	0	12	42
7 Saat ve Üzeri	6	6	9	0	9	30
Toplam	102	162	147	165	138	714

$$\chi^2=71.16 \quad sd=16 \quad p=.00$$

Bu bölümde, sosyal medya kullanım süresi ile aile içi iletişim arasındaki ilişki araştırılmıştır. Elde edilen analiz değerlerine göre, sosyal medya kullanım süresi ile aile içi iletişim arasında anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Ayrıca, sosyal medyayı kullanım süresi diğer öğrencilere göre daha fazla olan öğrenciler sosyal medyada kendilerini daha iyi ifade ettiklerini, özel sorun ve problemlerini aileleri yerine sosyal medyadaki arkadaşlarıyla paylaşmayı tercih ettiklerini belirtmişlerdir. Ayrıca sosyal medyayı yoğun kullananlar akşamları sosyal medya kullanırken odalarından çıkmadığı zamanlar olduğunu ve zamanın nasıl geçtiği anlayamadıklarını belirtmişlerdir. Aileleri ile bile zaman geçirirken sosyal medyada olanları merak ettiklerini belirtmektedirler. Sonuç olarak, sosyal medya kullanım süresi ile ölçüğümüzde belirtilen birçok iletişim boyutlarında anlamlı ilişkiler saptanmıştır.

TARTIŞMA ve SONUÇ

Araştırma sonucunda öğrencilerin sosyal medyayı kullanım düzeylerine göre aile içi iletişim puanları arasında anlamlı bir ilişki saptanmamıştır. Fakat öğrencilerin sosyal medya kullanım sıklığı ve günlük kullanım süresi ile aile içi iletişim puanları arasında anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Buna göre interneti hergün gibi sıklıkla kullanan öğrenciler haftada 1-2 defa gibi daha sınırlı kullanan öğrencilere göre kendilerini sosyal medyada daha iyi ifade ettiklerini belirtmişlerdir. Ayrıca sosyal medyayı yoğun kullanan öğrenciler internet

kullanırken odalarından dışarıya çıkmadıkları zamanlar olduğunu belirtmektedirler. İnterneti yoğun kullanan öğrenciler aile içerisinde konuşulan konuları sıkıcı bulduklarını belirtmişlerdir. Benzer sonuçlar sosyal medya kullanım süresinde de elde edilmiştir. Buna göre sosyal medyayı günlük olarak yoğun kullanan öğrenciler kendilerini bu ortamda daha iyi ifade edebildiklerini belirtmişlerdir. Ayrıca sosyal medyayı kullanım süresi yoğun olan öğrenciler özel sorun ve problemlerini aileleri yerine sosyal medyadaki arkadaşlarıyla paylaşmayı tercih ettiklerini belirtmektedirler. Sosyal medyayı günlük olarak yoğun kullanan öğrenciler sosyal medyayı kullanırken odalarından dışarıya çıkmadıkları zamanlar olduğunu belirtmektedirler. Ayrıca, sosyal medyayı günlük olarak yoğun kullanan öğrenciler aileleri ile zaman geçirirken bile sosyal medyada olanları merak ettiklerini belirtmektedirler. Bu sonuçlar giriş bölümünde belirtilen araştırma sonuçları ile örtüşmektedir.

Kraut ve diğerleri (1998) yaptıkları çalışmada kişilerde yalnızlık durumundaki artışları ve aile içi iletişimin azalmasını, internet kullanımının artışı ile ilişkilendirmişlerdir. Benzer şekilde yapılan çalışmada da sosyal medya kullanım sıklığı arttıkça öğrencilerin aile iletişimi olumsuz yönde etkilenmektedir. Özen ve Sarıcı (2010: 154) gençlerin sanal sohbet ortamlarına her bağlandıklarında, %27.6'sı 1 saatten az, %46.3'ü 1-2 saat, %17.4'ü 2-4 saat, %8.6'sı 4 saatten fazla sanal sohbet ortamlarında zaman geçirdiklerini belirtmiştir. Ergenç (2011) de öğrenciler üzerine yaptığı çalışmada katılımcıların her gün eN az bir kere Facebook profillerini ziyaret ettiklerini belirtmektedir. Ayrıca her gün birden fazla giren katılımcıların oranının %59 ile ilk sırada geldiğini belirtmektedir. Subrahmanyam ve ark. (2008) de yaptıkları çalışmada kullanıcıların dörtte birinin sosyal ağ sitelerini gün içinde birçok kez ziyaret ettiğini belirtmektedir. Yapılan çalışmada da öğrencilerin büyük çoğunluğunun (%56) 1-3 saat arası sosyal medyayı kullandıklarını belirtmektedirler. 3 saatten fazla kullananların oranı ise %21'dir. Lise öğrencileri, üniversite öğrencileri gibi günlük hayatlarında sosyal medyayı yoğun bir biçimde kullanmaktadırlar.

Yapılan çalışmada sosyal medyayı yoğun bir biçimde kullanan öğrencilerin aile içi konuşulan konulardan sıkıldıklarını, aileleri ile beraberken bile sosyal medyada olan olayları merak ettiklerini belirtmişlerdir. Ayrıca öğrenciler, aileleri ile zaman geçirmek yerine akşamları odalarında sosyal medyayı takip etmeyi tercih ettiklerini belirtmişlerdir. Benzer şekilde, O'Toole'un (2000) yapmış olduğu çalışmada bir haftada beş saatten daha fazla internet kullanan bireylerin dörtte birlik kesiminin, internetin bireylerin ailelerine ve arkadaşlarına ayırmaları gereken zamanı azalttığına inandıkları; bunların %10'unun ise internet yüzünden ev dışı aktivitelere daha az katıldıklarına inandıkları saptanmıştır. Sanders ve diğerleri (2000: 237-242) ergenler üzerinde yapılan küçük bir çalışmada, direk olarak belirlenmese de ergenlerin fazla internet kullanmalarının, zayıf aile ve arkadaş ilişkileri ile alakalandırılabil-

leceği sonucuna varılmıştır. Hazar (2011: 158-159), sosyal medyanın insanların ailesi ve arkadaşlarıyla yüz yüze ilişki oluşturmasını engellemesi, bölgesel iletişimi azaltması hususlarında da etkisi olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Yapılan araştırmada öğrenciler sosyal medyada daha güzel ve eğlenceli zaman geçirdiklerini ve bu nedenle sosyal medyayı tercih ettiklerini belirtmişlerdir. Öğrenciler sosyal medya platformunu kendileri için özgür ve rahat bir ortam olarak değerlendirmektedirler. Ayrıca, sosyal medyada kendi arkadaşlarını özgürce seçebildiklerini belirtmişlerdir. Benzer şekilde Hazar (2011: 168) yaptığı araştırmada, "*Sosyal medya sayesinde aile, arkadaş çevresi gibi grupların dışında kendimle baş başa kalabiliyorum*" yargısına yer vermiştir. Verilen yargıya öğrencilerin % 46.4'ü katılmıştır. Katılımcıların önemli bir kısmının sosyal medyayı kaçış için kullandığı görülmektedir. Şener (2009), yaptığı araştırmada kullanıcıların yarısından biraz fazlası Facebook'u kendilerini özgürce ifade etikleri bir ortam olarak görmüşlerdir.

Bulgulara ve elde edilen sonuçlara bağlı olarak sosyal medyanın yoğun kullanımının belirli aile iletişim boyutlarıyla ilişkili olduğu ve etkilediği sonucuna varılmıştır. Farklılaşan dünyada elbette bireyin sosyalleşme süreci de farklılaşacaktır. Artık insanlar sabah uyandıklarında birbirlerine 'günaydın' demeden önce akıllı telefonları ile sosyal medya hesaplarını kontrol eder hale geldiler. Teknoloji ile birlikte dijital dünyadaki hızlı değişim ve ilerlemeler ülkemiz tarafından da hızlı bir biçimde benimsenir hale gelmektedir. İnternet bağımlılığı ve iletişim sorunları günümüzde insanları yalnızlaştırmaktadır. İnternetin ve sosyal medyanın güvenli ve doğru kullanımının önemi giderek artmaktadır. McLoughlin ve Lee (2007) sosyal medyayı etkili kullanımında işbirlikli bilgi keşfi ve paylaşımına uygun pedagojik araçlar olarak nitelendirmektedir. Uygun pedagojik araç olarak kullanımında aile iletişimi büyük önem taşımaktadır.

İlk eğitim toplumun en küçük birimi aile içerisinde yer alan anne ve baba tarafından çocuğa verilmektedir (Elmacıoğlu 2012: 69-70). Bu açıdan ebeveynlerin çocuğa karşı görev ve sorumlulukları bulunmaktadır. Özellikle internet konusunda ailenin çocuğa aydınlatıcı bilgiler sunması ve çocuğu olumlu bir şekilde yönlendirmesi bireysel gelişim açısından büyük önem arz etmektedir. Karan (2006: 36-38), ebeveynlerin, çocukları internetin zararlı etkilerinden koruyabilmesi adına dikkat edilmesi gereken noktaları şu şekilde sıralamaktadır:

-Ebeveynler, çocuklara özgüven aşılamalı ve olumsuzluk teşkil edecek davranışların önüne geçilebilmesi adına çocuklarla paylaşımda bulunmalıdır.

-Çocuklarla sürekli diyalog kurulmalı ve internet ortamında neler yaptığı öğrenilmelidir.

-Çocuğa kişisel bilgilerin önemi anlatılmalı ve bu bilgilerin kimseyle paylaşılması gerektiği izah edilmelidir.

Aile içi verilecek eğitim dışında okulda verilecek eğitimlerde büyük önem taşımaktadır. Bu bağlamda ailelere ve öğrencilere eğitimler/seminerler düzenlenmesi, bu eğitimlerde öğrencilerin gelişimsel özelliklerine, bilgisayar ve internet bağımlılığını önleme stratejilerine ve sağlıklı bilgisayar-internet kullanımını gibi konulara yer verilmesi önem arz etmektedir. Ayrıca liselerde ortaokullarda olduğu gibi Bilişim Teknolojileri dersi zorunlu hale getirilebilir. Ders içeriklerinde “Güvenli İnternet ve Sosyal Medya Kullanımı” konularına yer verilerek öğrencilerin bilinçlendirilmesi sağlanabilir.

KAYNAKLAR

- Akar E (2010) Sosyal Medya Pazarlaması, Elif Yayınevi, İstanbul.
- Aksüt M, Ateş S, Balaban S ve Çelikkanat A (2012) İlk ve Ortaöğretim Öğrencilerinin Sosyal Paylaşım Sitelerine İlişkin Tutumları (Facebook Örneği), 12. Akademik Bilişim Konferansı, Uşak.
- Aslanbay M (2006) A Compulsive Consumption: Internet Use Addiction Tendency. The Case of Turkish High School Students, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Batıgün A D ve Kılıç N (2011) İnternet Bağımlılığı İle Kişilik Özellikleri, Sosyal Destek, Psikolojik Belirtiler ve Bazı Sosyo-Demografik Değişkenler Arasındaki İlişkiler, Türk Psikoloji Dergisi, 26(67), 1-10.
- Büyüköztürk Ş (2003) Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı, Pegem Yayıncılık, Ankara.
- Castells M (2012) Networks of Outrage and Hope: Social Movements in the Internet Age, Polity Press Cambridge.
- Ceyhan A A (2006) An Investigation of Adjustment Levels of Turkish University Students With Respect to Perceived Communication Skill Levels, Social Behavior and Personality, 34 (4), 367-379.
- Ceyhan A A (2011) İnternet Kullanma Temel Nedenlerine Göre Üniversite Öğrencilerinin Problemlı İnternet Kullanımı ve Algıladıkları İletişim Beceri Düzeyleri, Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi, 11(1), 59-77.
- Ceyhan E, Ceyhan A A ve Gürcan A (2007) Problemlı İnternet Kullanımı Ölçeği’nin Geçerlik ve Güvenirlik Çalışmaları, Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi, 7, 387-416.
- Ceyhan, A A ve Ceyhan E (2008) Loneliness, Depression and Computer Self-Efficacy as Predictors of Problematic Internet Use, CyberPsychology & Behavior, 11 (6), 699-701.
- Cumurcu B E ve Kaya B (2004) Trikotilomani, Cilt Yolma Bozukluğu ve Patolojik İnternet Kullanımı Olan Bir Olgu, Klinik Psikiyatri, 7:127-131.

Dahlgren P (2009) *Media and Political Engagement: Citizens, Communication, and Democracy*, Cambridge University Press, Cambridge.

Davis R A (2001) A Cognitive-Behavioral Model of Pathological Internet Use, *Computers in Human Behavior*, 17 (2), 187-195.

Dikme G (2013) *Üniversite Öğrencilerinin İletişimde ve Günlük Hayatta Sosyal Medya Kullanım Alışkanlıkları: Kadir Has Üniversitesi Örneği*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kadir Has Üniversitesi, İstanbul.

Elmacioğlu T (2012) *Başarıda Aile Faktörü (Ailede Huzur, Okulda Başarı)*, Yediveren Yayınları, İstanbul.

Ergenç A (2011) *Web 2.0 ve Sanal Sosyalleşme: Facebook Örneği*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi, İstanbul.

Erdoğan Y (2008) Exploring The Relationships Among Internet Usage, Internet Attitudes and Loneliness of Turkish Adolescents, *Cyberpsychology: Journal of Psychosocial Research on Cyberspace*, 2 (2).

Hatipoğlu H B (2009) *Sosyal Medya ve Ticaret Hayatına Etkileri*, CIO Club Dergisi, 71- 74.

Hazar M (2011) *Sosyal Medya Bağımlılığı: Bir Alan Çalışması*, İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi, 3, 158 – 159.

İşlek M S (2011) *Sosyal Medyanın Tüketici Davranışlarına Etkileri: Türkiye'deki Sosyal Medya Kullanıcıları Üzerine Bir Araştırma*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Karaman.

Karan G (2006) *Anne Babalar İçin İnternet Rehberi*, Epsilon Yayıncılık, İstanbul.

Karasar N (2007) *Bilimsel Araştırma Yöntemi*, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.

Kelleci M (2008) İnternet, Cep Telefonu, Bilgisayar Oyunlarının Çocuk ve Gençlerin Ruh Sağlığına Etkileri, *TAF Preventive Medicine Bulletin*, 7(3), 253-256.

Kırık A M (2014) *Ail eve Çocuk İlişkisinde İnternetin Yeri: Nitel Bir Araştırma*, Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi, 3(1), 337-347.

Koç M ve Karabatak M (2011) *Sosyal Ağların Öğrenciler Üzerindeki Etkisinin Veri Madenciliği Kullanılarak İncelenmesi*, 5. Uluslararası Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Sempozyumu, Fırat Üniversitesi, Elazığ.

Kraut R, Patterson M, Landmark V, Kiesler S, Mukophadhyay T and Scherlis W (1998) *Internet Paradox: A Social Technology That Reduces Social Involvement and Psychological Well Being?*, *American Psychologist*, 53, 1017–1031.

McLoughlin C and Lee M J W (2007) Social Software and Participatory Learning: Pedagogical Choices with Technology Affordances in The Web 2.0 Era, *Ascilite, Singapore*, 664-675.

Miller S M (2008) The Effect of Frequency And Type of Internet Use on Perceived Social Support and Sense of Well-Being in Individuals With Spinal Cord Injury, *Rehabilitation Counseling Bulletin*, 51(3), 148-158.

Moody E J (2001) Internet Use and Its Relationship to Loneliness. *Cyberpsychology & Behavior*, 4 (3), 393-401.

Nalwa K and Anand A P (2003) Internet Addiction In Students: A Cause Of Concern, *Cyberpsychology & Behavior*, 6 (6), 653-656.

ODTÜ ve TİB (2011) Çocukların Sosyal Paylaşım Sitelerini Kullanım Alışkanlıkları Araştırması Raporu, Ulaştırma Bakanlığı İnternet Kurulu, Ankara.

Özcan N K ve Buzlu S (2007) Internet Use And Its Relation with The Psychosocial Situation For A Sample of University Students. *Cyberpsychology & Behavior*, 10 (6), 767-772.

Özen Ü ve Korukçu Sarıcı M B (2010) Yalnızlık Olgusu Ve Sanal Sohbetin Yalnızlığın Paylaşımına Etkisi: Üniversite Öğrencileri Üzerinde Bir Araştırma, *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 24(1), 149-159.

Öztürk O (1994) Ruh Sağlığı ve Bozuklukları, *Medikomat Basın Yayın*, Ankara.

Rodopman Arman A, Bereket A ve Ateş E (2011) Kim Korkar Ergenlikten (Gençler ve Anne Babalar İçin Ergenlikle Başa Çıkma Rehberi), *Doğan Egmont Yayıncılık*, İstanbul.

Sanders C, Field T, Diego M and Kaplan M (2000) The Relationship of Internet Use to Depression and Social Isolation Among Adolescents. *Adolescence*, 35, 237-242.

Schmitz J M (2005) The Interface Between Impulse-Control Disorders and Addictions: Are Pleasure Pathway Responses Shared Neurobiological Substrates?, *Sexual Addiction & Compulsivity*, 12, 149-168.

Shapira N A, Goldsmith T D, KeekJr P E, Khosla U M and McElroy S L (2000) Psychiatric Features Of Individuals With Problematic Internet Use, *Journal of Affective Disorders*, 57 (3), 267-272.

Subrahmanyam K, Reich S M, Waechter N and Espinoza G (2008) Online and Offline Social Networks: Use of Social Networking Sites By Emerging Adults, *Journal of Applied Develop Mental Psychology*, 29, 420-433.

Şener G (2009) Türkiye’de Facebook Kullanımı Araştırması, XIV. Türkiye’de İnternet Konferansı, 12-13 Aralık 2009, İstanbul.

Tektaş N (2014). Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Ağları Kullanımlarına Yönelik Bir Araştırma, *Tarih Okulu Dergisi*, 7 (15), 851-870.

Wu C S and Cheng F F (2007) Internet Cafe Addiction of Taiwanese Adolescents, *CyberPsychology & Behavior*, 10 (2), 220-225.

Yalçın N (2006) İnterneti Doğru Kullanıyor muyuz? İnternet Bağımlısı mıyız? Çocuklarımız ve Gençlerimiz Risk Altında mı?, *Akademik Bilişim Bildiriler Kitabı*, 585-588.

Yang S C and Tung C J (2007) Comparison of Internet Addicts and Non-Addicts in Taiwanese High School, *Computers in Human Behavior*, 23 (1), 79-96.

Yayla K (2010) İnternet Pazarlamasında Yeni Eğilimler: Çevrimiçi Sosyal Ağların Üniversite Öğrencilerinin Satın Alma Davranışlarına Etkisi, *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi*.

Yeh Y C, Ko H C, Wu J Y W and Cheng C P (2008) Gender Differences in Relationships of Actual and Virtual Social Support to Internet Addiction Mediated Through Depressive Symptoms Among College Students in Taiwan, *CyberPsychology & Behavior*, 11, 485-487.

Yen J Y, Ko C H, Yen C F, Wu H Y and Yang M J (2007) The Comorbid Pschiatric Symptoms of Internet Addiction: Attention Deficit and Hyperactivity Disorder (ADHD), Depression, Social Phobia, and Hostility, *Journal of Adolescent Health*, 41 (1), 93-98.